

Anastasis

Rome, 7 mei 2018; 14:10 – 16:50 uur. Een gesprek tussen kunstenaar Giorgio Andreotta Caló en curator Jacqueline Grandjean vindt plaats op een terras in de wijk Trastevere.

Anastasis | Ανάσταση is most commonly referring to the Resurrection of Christ, in ancient Greek it literally means Resurrection, but also sunrise and revival. In Christian culture, this term designates Christ’s Resurrection as well as the final resurrection of all the dead and, as an extension, the Holy Cave of Christ’s Sepulchre. Multiple meanings, of an almost forgotten word.

JG: *Could you explain the title, Anastasis / Ανάσταση?*
GAC: De titel Anastasis heeft verschillende betekenissen. Ik heb ervoor gekozen om de titel te verruimen met het Oudgriekse woord; Ανάσταση. Oudgrieks markeert de oorsprong van de Westerse cultuur en het daarmee verbonden Christendom. De betekenis van Anastasis is tegenstrijdig. De algemene definitie is de Opstanding van Christus, maar het betekent eveneens vertrek, uitdrijving en vernietiging. Met die betekenis van verwoesting verwijst de titel naar de periode van iconoclasmе, die tussen 1566 en 1578 plaatsvond in de Oude Kerk.

De Heilig Grafkapel, aan de noordzijde van de kerk, laat de vernielende impact van het iconoclasmе zien. Deze kapel werd in 1515 gebouwd naar het voorbeeld van de zogenaamde Heilig Grafkerk in Jeruzalem. In de ruimte is een baldakijn te zien; een gedecoreerd tussenplafond waaronder je iets zou verwachten. In de zestiende eeuw stond hier een beeldengroep die het moment afbeeldde waarop Christus van het kruis wordt gehaald; de bewening van Christus. Volgens verschillende bronnen is de beeldengroep tijdens de zogenaamde beeldenstorm in 1566 – of in de jaren hierop volgend – verwijderd. Het Baldakijn verwijst nu naar de afwezigheid van het beeld. In het werk Anastasis ga ik een verbinding aan met de zichtbaarheid van afwezige beelden.

In zekere zin reflecteert de afwezigheid van beelden ook naar andere plaatsen in de wereld waar beeldenstormen plaatsvonden, zoals Palmyra en Afghanistan. Anastasis is een historische reflectie op het Iconoclasmе en gaat een dialoog aan met een bredere hedendaagse context. De paradox van de titel Anastasis komt ook terug in het idee dat licht zowel beeld kan laten ontstaan als vernietigen. Door het aanbrengen van de rode filter voor de glasramen verandert de kerk tijdelijk in een donkere kamer. In de analoge fotografie zorgt het rood gefilterde licht ervoor dat een beeld latent aanwezig kan zijn, nog voordat het fotografisch ontwikkeld is. De zogeheten inactinische filter absorbeert de lichtstralen die het fotopapier kunnen beïnvloeden en dus overbelichten. Rood licht beschermt als het ware de afbeelding die nog niet zichtbaar is, maar wel al aanwezig is op papier. Het rode licht in het werk Anastasis symboliseert en markeert deze afwezigheid, de leegte.

JG: *What aspects of the history or architecture did you take into account?*
GAC: De Oude kerk ademt een ‘senso temporale’. Het natuurlijk verloop van de tijd is hier sterk zichtbaar, doordat het licht door de hoge vensters vanuit het oosten de

kerk binnenvalt en gedurende de dag via het zuiden om de kerk heen draait. Als de zon opkomt, schijnt deze als eerste door het oostelijke raam, daar waar voorheen het Katholieke altaar stond. Je zou de kerk kunnen beschouwen als een monumentale zonnewijzer.

De beweging van de zon loopt in een cirkel, dit komt ook terug in het werk; bij het filteren van de ramen is de natuurlijke zonnegang gevolgd van oost naar west. Het raam in de Heilig Graf kapel is het laatste dat deze zomer rood zal kleuren.

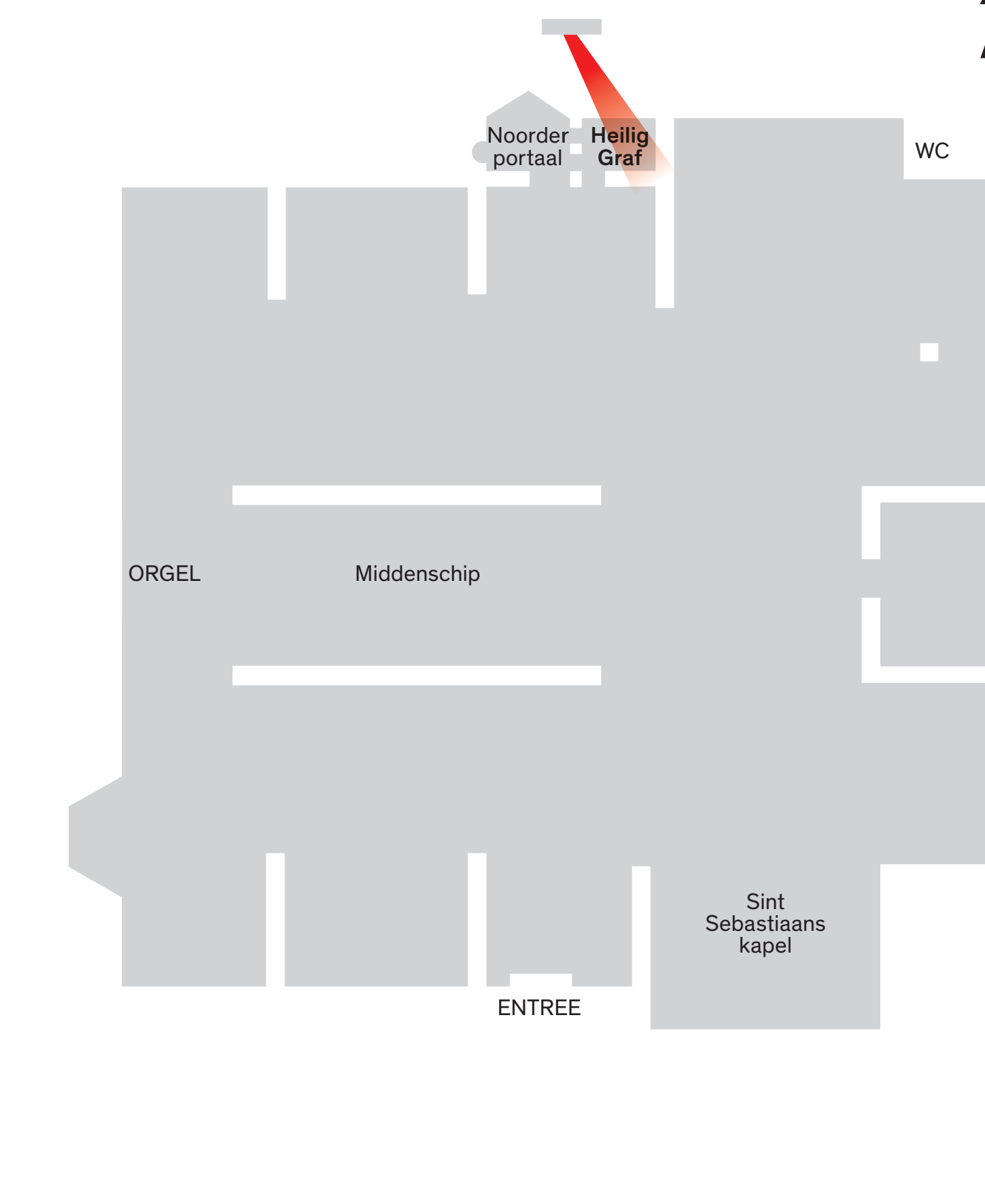
JG: *How did you approach the Oude Kerk?*
GAC: Het was voor mij, tijdens mijn eerste bezoek, meteen duidelijk dat de Oude Kerk een plek is die op zichzelf al werkt. Wat de kerk nodig had, was een extra laag om de perceptie van het publiek op de ruimte te veranderen. Mijn eerste idee was om lange pendules met wierook op te hangen, waardoor de geur zich door de ruimte zou verspreiden. Ik wilde iets toevoegen dat historisch tot de kerk behoort; wierook wordt gebruikt in de Katholieke mis. De rook en de beweging zouden het volume van de ruimte accentueren. De rook zou een mist veroorzaken, waardoor de lichtinval zou veranderen. Ook al maakte ik een heel ander werk in de Oude Kerk, het conceptuele idee is overeind gebleven. Er is versterkt wat er al aanwezig was.

JG: *Why is the time of year, the summer, of importance?*
GAC: Het filteren van het licht in de kerk heeft een tijdspanne van één zomer. De zomer is het moment waarin het licht zich in alle hevigheid en volheid manifesteert. Het is een periode die begint met Pasen, en in die zin refereert aan de Christelijke kalender; de natuur verandert en de dagen worden langer. Het zonlicht is de protagonist van deze tentoonstelling en maakt van de monumentale Oude Kerk een plek voor ervaring en reflectie.

Aan het einde van de zomer wordt een nieuw mond geblazen glasvenster onthuld in het Heilige Graf. Deze kapel is de synthese van de gehele operatie die in de kerk plaatsvind, dit raam wordt gerealiseerd door Stef Hagemeijer en zal dus ook blijven bestaan wanneer het tijdelijke aspect van het site specifieke werk zal verdwijnen. De keuze voor de permanente installatie in het Heilig Graf hangt samen met de bijzondere lichtinval op deze plek. Het raam in de Heilig Grafkapel is namelijk zo gebouwd dat de laatste zonnestralen aan het einde van de dag de kapel verlichten. Dit komt doordat de ribstructuur van het raam schuin geconstrueerd is richting het oosten. De laatste zonnestralen verlichten de baldakijn die nu leeg is, maar waar ooit de beeldengroep stond die de graflegging van Christus representeerde. Het einde van de dag en het einde van de zon symboliseren de dood van Christus.

Door mijn permanente interventie schijnt er rond de periode van Pasen – de graflegging, het lege graf en de wederopstanding van Christus – ook overdag licht op het lege baldakijn. Dit komt doordat er een spiegel wordt bevestigd aan de gevel van een van de panden in de steeg achter de kerk. Als de zon een specifieke hoogte bereikt, dan kaatst het licht via de spiegel door het rode raam van het Heilig Graf en vormt er een lichtstraal onder het baldakijn.

Ik zie deze interventie in het Heilig Graf als een evenement dat elk jaar herhaald wordt in de tijd, zoals liturgie en rituelen dat ook

zijn. De ruimte in het Heilig Graf is in principe constant, maar met deze interventie verandert hij één periode per jaar. Deze permanente interventie refereert aan de leegte van de kerk.

JG: *Oude Kerk used to be a catholic church. Roman Catholic images are destroyed or removed during iconofury (1566) and thereafter during the Alteration. What does the fact that images are destroyed here mean to your work?*
GAC: Toen ik de Oude Kerk voor het eerst zag vond ik de kerk licht, open en vrij. Ik wist nog niet dat het een kerk was waar iconoclasmе had plaatsgevonden. Als je deze kerk in het centrum van Rome zou vinden, dan zou je denken aan een kerk die haar oorspronkelijke functie als godshuis verloren heeft en ontheilgd is. Dat is niet het geval in de Oude Kerk; hier wordt elke zondag nog een eredienst gehouden.

Eenmaal ik over de geschiedenis van de Oude Kerk las, werd duidelijk dat de leegte hier een betekenis heeft. Niet alleen de leegte maar ook het proces dat geleid heeft tot die leegte. De kerk leest weliswaar als een katholieke kerk, maar presenteert zich niet als zodanig. In mijn werk reflecteer ik op hoe de kerk was, zonder objecten toe te voegen maar door de leegte te benadrukken. In hun afwezigheid zijn

‘Ανάστασις

vier seizoenen van het jaar. In die zin refereert hij naar de ontwikkeling van het licht doorheen het jaar als metafoor voor onze cultuur.

JG: *The work embodies a complex vision of the European cultural and political framework. Could you explain how?*
GAC: In dit werk heb ik gezocht naar de identiteit van en - in zekere zin – het antagonisme van de Europese cultuur; het Protestantsime heeft onze Europese gemeenschap voor een belangrijk deel mede gevormd. Het Rooms Katholieke geloof is echter nooit weggeweest, en in het Zuiden van Europa altijd als belangrijkste aanwezig gebleven. Op welke manieren gaan de contrapunten van onze cultuur momenteel een dialoog aan? Het werk gaat ook over mijn eigen leven, en is in die zin ook autobiografisch, omdat ik op twee plaatsen woon. De twee culturen – de Nederlandse en de Italiaanse - vormen nu ook mijn eigen leven, en hebben mijn kijk op de wereld en op ‘universele’ waarden veranderd.

JG: De site-specifieke interventie Anastasis bevat ook een fotografisch proces. Hoe verhoudt dit zich tot de rest van de tentoonstelling?
GAC: Ik gebruik de Oude Kerk als een immense camera obscura, waar afbeeldingen gereproduceerd worden. De rode filter voor de ramen functioneert als een inactinische

filter en absorbeert een zekere mate van licht. Dit rode licht is de enige lichtbron in het fotografische afdrukproces die geen invloed uitoefent op het fotografisch papier. In zekere zin beschermt en conserveert het rode licht dus de latente, nog te ontwikkelen afbeeldingen. De afbeeldingen zijn al op het fotopapier geprojecteerd en dus aanwezig, maar nog niet zichtbaar. Alle ramen zijn bedekt met dit filter, waardoor de kerk in zijn geheel als een fotografische donkere kamer functioneert en beeld conserveert voordat het ontwikkeld wordt. Deze zomer worden de drie glasramen in de Mariakapel gereproduceerd door middel van directe impressies. Bij een directe impressie wordt het fotografisch papier direct blootgesteld aan het licht. Normaal zou dit een overbelichting veroorzaken, maar door de rode filters in de kerk wordt het papier langzaam geïmpressioneerd. De beelden worden geconserveerd totdat ze ontwikkeld worden in het lab van de Rijksakademie voor beeldende kunsten, waar ik van 2010-2011 studeerde. Het resultaat van dit fotografisch proces bestaat uit een aantal omvangrijke foto’s die komend jaar in Italië zal worden gepresenteerd.

JG: *You regurarly collaborate with others to expand the sculptural work (photographer Simone Settimo and the filmer Hector Castells Matutano). How does this work relate to your artistic practice overall?*
GAC: Om het werk te realiseren heb ik vaak meerdere mensen nodig. Om voor een congruent resultaat te gaan, is vaak meer dan één discipline nodig; multimediaal. De matrix van het werk Anastasis is licht, kleur en ruimte. Deze zijn immaterieel, maar hebben wel een fysieke aanwezigheid, alsof je ze kunt aanraken.

Daar waar het om sculpturaal werk gaat, volg ik het hele proces van begint tot einde, maar bij een monumentale site-specifieke interventie betrek ik andere specialisten die mij kunnen aanvullen. Zij werken volgens de geregisseerde lijn die ik heb uitgezet. Net als een regisseur in een film, bepaal ik de interne logica die ik met anderen deel. Zo is de circulaire beweging in het aanbrengen van de filters, vanaf de oostzijde van de kerk via het zuiden, een motief geworden voor iedereen die helpt bij de realisatie; voor Finbar van Wijk en Sjoerd Tim en hun team, die de filters op de ramen plaatst volgens een vastgelegde volgorde, voor filmmaker Hector Castells Matutano die het proces met zijn analoge filmcamera volgt. En voor fotograaf Simone Settimo, die na de installatie aan de slag gaat met het ontwikkelen van de directe impressies van de glas in lood vensters in de Mariakapel. Binnen dit framework heeft iedereen de vrijheid te bewegen volgens zijn eigen specialiteit en competentie. Door de tijd heen, zijn we op elkaar ingewerkt en weten de anderen hoe ik het graag wil hebben.

JG: *What do you hope audiences will take from your work?*
GAC: Ik hoop dat de eerste ervaring als een onderdompeling werkt. Als een gevoel of een reflectie die blijft hangen en waaraan je blijft denken, ook als je het gebouw hebt verlaten. Ik verwacht dat bezoekers door het werk heen zullen lopen en een moment van shock, verandering of misschien zelfs van twijfel zullen ervaren. Mijn ambitie is om met mijn werk nieuwe perspectieven te openen op de huidige maatschappij en het publiek te laten reflecteren op de wereld op ons heen. Het filter op de ramen werkt hierbij als een metafoor. Een filter verandert je blik ergens op, het geeft een nieuwe, nog niet eerder vertoonde visie op de werkelijkheid.

until 23 sep 2018
oudekerk.nl

